



# HAV, FISKE OCH HÅLLBARHET



Ett läromaterial för klassrummet  
av Marine Stewardship Council



Återvinn mig



# LÄROMATERIAL OM HAV, FISKE OCH HÅLLBARHET

## MSCs läromaterial om hållbarhet i havet

Låt eleverna följa med under ytan och lära sig om havet, fiske och de globala hållbarhetsmålen.

Läromaterialet låter eleverna reflektera och diskutera om vad hållbarhet innebär, med hållbara hav som utgångspunkt. Eleverna får lära sig mer om livet under ytan, marina näringsvävar, överfiske och människans inverkan på havets ekosystem.

Till materialet hör även vår interaktiva berättelse *Min pappa fiskar för framtiden*, vår prisvinnande kortfilm samt lekar och online-övningar. Materialet är framtaget för att uppmuntra till diskussion, reflektion och egna initiativ. Övningarna är flexibla och kan anpassas till både helklass, smågrupper eller enskilda elever.

## Om Marine Stewardship Council, MSC

MSC är en internationell icke-vinstdrivande organisation vars vision är levande hav fulla av fisk för denna och kommande generationer. Därför har MSC ett miljömärkningsprogram som bidrar till att skapa en hållbar marknad för fisk och skaldjur.

MSC:s miljömärke innebär att fisken eller skaldjuret kommer från ett fiske som certifierats av en oberoende certifierare enligt MSC:s vetenskapligt baserade miljöstandard för hållbart fiske. Fisken eller skaldjuret är även fullt spårbar till ett hållbart fiske.

## Bakgrund

Haven står för 50% av den globala produktionen av syre. Miljontals människor är beroende av föda eller inkomst från fiskeindustrin. Nästan 30% av dagens globala fiskbestånd är överfiskade, och det finns fler hot mot haven. Vi behöver hjälpas åt för att skydda våra hav inför framtiden. Genom läromaterialet får eleverna information och redskap om hur de själva kan påverka beslutsfattare och sprida medvetenhet om några av de problem och framförallt lösningar till havsrelaterade problem.

## Läroplanen

Läromaterialet har utformats med grund i LGR 11. Materialet kommer med utförliga bilagor med relevanta kopplingar i läroplanen. Se en sammanställning av förslag på kopplingar i bilagan ”Kopplingar till LGR 11”.

## De Globala Målen

Agenda 2030 och De globala målen för hållbar utveckling utgör ett tydligt tema i materialet. Främst berörs Mål 14 – Hav och Marina resurser, men även hur alla mål är sammanflätande i och beroende av varandra.

## Användning av läromaterialet

Läromaterialet är huvudsakligen framtaget för elever i årskurs 4–6. De främsta ämnen som berörs är biologi, geografi och hem- och konsumentkunskap. En del av materialet är även ämnesövergripande och har moment som berör ämnen som bild, svenska och engelska.

## Det här behöver du

Materialet utgår ifrån vår interaktiva hemsida ”*Min pappa fiskar för framtiden*”.

[min-pappa-fiskar-for-framtiden.msc.org](http://min-pappa-fiskar-for-framtiden.msc.org)

För att använda vår interaktiva hemsida behöver du en fungerande internetuppkoppling. Vanligare webbläsare som Internet Explorer, Safari, Google Chrome och liknande fungerar utmärkt. Börja gärna med att själv se över den interaktiva hemsidan. Observera att sidan innehåller större filer, så det kan en god idé att öppna hemsidan några minuter innan du startar lektionerna.

## Bilagor

- Kopplingar till LGR 11
- De globala målen och Mål 14: Hav och marina resurser
- Presentation: Hållbarhet i havet
- Bilder till Snörleken (se längst ned)





## VARFÖR BEHÖVER VI HAVET?

### 2-3 lektioner

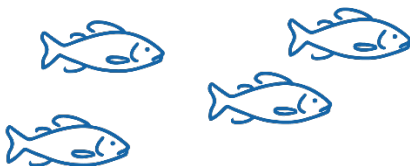
Utforska varför havet är så viktigt för oss människor – och för hela planeten! Lektionsserien utgår från det digitala materialet "Min pappa fiskar för framtiden" som består av en digital berättelse i tre delar samt kortfilmen "Min pappa fiskaren".

### Mål med övningarna är att

- eleverna reflekterar över varför havet är viktigt för oss och funderar över hur vi använder oss av havet.
- eleverna får kunskap om några av de hot som överfiske utgör för havet.
- eleverna får förståelse för det globala fisket genom att använda en interaktiv karta

### Material

- Det interaktiva materialet *Min pappa fiskar för framtiden* med text och film
- Hållbarhet i havet (bilaga)



### Introduktion

Visa eleverna en jordglob, en världskarta eller bilder på jorden från olika håll. Visa gärna bilder på storskärm på Golfströmmen, korallrev eller liknande kända havsfenomen. Kanske har ni redan gått igenom vattnets kretslopp och kan repetera det? Som stöd i undervisningen kan du använda den första delen av presentationen *Hållbarhet i havet*.

Samtala med eleverna kring jorden, kontinenterna och haven. Vilka delar av havet känner eleverna igen och kan namnen på?

Visa den första delen av *Min pappa fiskar för framtiden* med start vid "Varför behöver vi havet?" ned till rubriken "Havet är i fara".

Samtala sedan med eleverna kring varför vi behöver havet.

### Förslag på diskussionsfrågor

- Vad är havet?
- Vilka delar av havet finns runt Sverige?
- Vilka olika hav känner ni till?
- Vilka upplevelser har ni av hav?
- Har någon varit vid havet? Östersjön, västkusten, utomlands?
- Vad såg ni när ni var där? Fiskar, krabbor, maneter, sjögräs?
- Vad lever i havet?
- Vad och för vem är havet viktigt?

Hjälp gärna eleverna genom att ge förslag för att få dem att tänka på vad havet gör för oss människor. Om du har tid kan du sortera in deras svar på varför vi behöver havet och hur vi använder havet under olika kategorier, utifrån miljö-, ekonomi- och sociala perspektiv. Se förslag på följande sida.



## Miljöfaktorer

- Havet hjälper till att reglera temperaturen på jorden genom strömmar som Golfströmmen
- Havet tar upp koldioxid ur luften som annars skulle bidra till global uppvärmning
- Många olika arter av fiskar, djur och växter har sitt hem i havet
- Havet bidrar med syre för oss att andas
- Havet är en viktig del i vattnets kretslopp

## Ekonomiska faktorer

- En miljard människor får sitt huvudsakliga protein från fisk och skaldjur
- Fiske är en viktig försörjning för miljontals människor
- Turism vid havet, som dykning och surfing, ger jobb och inkomst
- Många produkter transporteras över havet via lastfartyg
- Färjor och kryssningsfartyg
- Utvinning av olja, mineraler och andra resurser
- Vågkraft som energikälla

## Sociala faktorer

- Sport-och friluftsfiske
- Friluftaktiviteter och sport som segling, kajak, vindsurfing och liknande
- Bad och lek i havet och vid stranden



I det digitala materialet finns meningen:

## "OM DET INTE VAR FÖR HAVET SKULLE DET INTE FINNAS NÅGOT LIV PÅ JORDEN!"

Prata med eleverna om meningen ovanför. Vad betyder det? Stämmer det?

Ge exempel på varför det är så. Du kan utgå ifrån den tidigare övningen om vad havet gör för oss människor.

## Filmvisning

Titta tillsammans på kortfilmen *Min pappa fiskaren* (14 min).

Samtala tillsammans om filmens innehåll efter filmvisningen. Fråga vad som fångat elevernas intresse. Har de lärt sig något nytt? Var det något de blev förvånade av?

## Var bedrivs fiske i världen?

Återvänd till *Min pappa fiskar för framtiden* och den sista delen av avsnittet "Varför behöver vi havet?". Där kan ni med hjälp av en interaktiv karta se hur många fiskebåtar som fiskar just nu och var de befinner sig. Bekanta er med kartbilden.

## Fråga eleverna

- Vilka platser och hav känner ni igen och kan namnet på?
- I vilka delar av världen fiskas det mest? Varför tror ni att det är det så?
- Hur skiljer sig antalet båtar som fiskar mellan Nordsjön och Arktis?
- Varför tror ni att det är så?

Se svar och underlag för diskussion på nästa sida.



## Antalet båtar är fler i området runt Nordsjön jämfört med Arktis.

Detta beror på flera anledningar;

- Det är en längre sträcka för fiskebåtarna att nå området runt Arktis vilket kräver mer bränsle.
- Längre resor kräver större båtar så att de som fiskar kan sova ombord. Dessutom behövs utrymme för att förvara fisken under transporten tillbaka till hamn.
- Arktis är täckt av is under stora delar av året vilket gör att vattnen där blir oåtkomliga för fiskebåtar.
- Kommersiellt fiske är förbjudet i många områden runt Arktis. Förbudet finns eftersom vi inte vet tillräckligt om fiskbestånden som lever där.
- Förbudet är verksamt till år 2034. Under den här tiden ska forskare ta reda på mer om fiskbestånden runt Arktis.

Låt gärna eleverna få en stund att själva navigera runt i det digitala materialet, på datorer eller läsplattor i mindre grupper. Där finns information om hot mot fiskbeståndet och förslag på lösningar. Eleverna kan också se hur en fiskebåt är uppbyggd och hur fisket går till. Be eleverna att anteckna sådant som är intressant och lyft sedan detta tillsammans i klassen.

## Sammanfattning

Vid slutet av kortfilmen frågar berättarrösten vad vi kan göra för att hjälpas åt att skydda haven. Fråga eleverna vad de tänker om den här frågan.

### Förslag på diskussionsfrågor

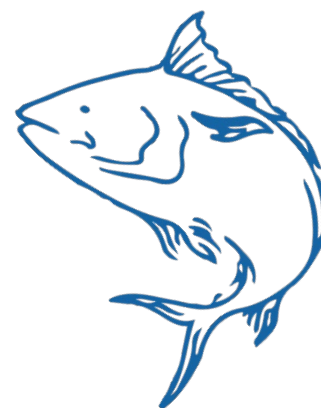
- *Hur kan vi hjälpas åt att skydda havet?*
- *Är det allas ansvar att skydda haven?*
- *Vad tror du att du själv kan göra för att skydda haven?*
- *Vad kan skolan och kommunen göra?*
- *Vad kan staten och regeringen göra?*

Låt eleverna tänka själva först och anteckna. Låt dem sedan prata i mindre grupper för att sedan resonera om frågan i helklass.

Gör ett ordmoln ([www.mentimeter.com](http://www.mentimeter.com)) tillsammans med eleverna. Be eleverna komma med förslag kring vad de själva kan göra, och resonera kring de olika förslagen.

Diskutera vad de pratat om och vad havet och fisket betyder för dem själva, för livet på jorden och hur andra människor ska få kunskap om havet.

Låt gärna eleverna skriva en kort text kring varför vi behöver havet.





## MARINA NÄRINGSVÄVAR OCH ÖVERFISKE

2-3 lektioner

**Undersök hur den marina näringsväven ser ut och hur den påverkas av fiske! I den här lektionsserien får eleverna undersöka hur livet i havet är sammankopplat i den marina näringsväven. Eleverna undersöker också var fisken i butiken kommer ifrån för att utöka sin förståelse för den påverkan som vi människor har på livet i havet.**

**Mål med övningen är att**

- eleverna ökar sina kunskaper om och förståelse för hur organismer i det marina ekosystemet är länkade till varandra i näringsvävar
- eleverna gör kopplingar mellan maten vi äter och ekosystemen i havet.
- eleverna får en ökad förståelse för hur mänsklig påverkan på havet ser ut genom att fundera över ökat fisketryck och minskade fiskbestånd.
- eleverna reflekterar över vad de själva, skolan och samhället kan göra för att bidra till att skydda livet i havet

**Material**

- Hållbarhet i havet (bilaga)
- Bilder till Snörleken
- Garn- eller snörnystan
- Sax

**Vad äter vi för fisk?**

**Öppna upp en diskussion med eleverna.**

- Vilka arter av fisk och skaldjur känner eleverna till?
- Vilka har de ätit?
- Vad äter de mest hemma för fisk eller skaldjur?
- Vilken sorts fisk eller fiskrätter serveras i skolköket?
- Äts även andra mer ovanliga arter? Elever med ursprung från andra länder kan säkert bidra med andra arter.
- Kommer dessa arter oftast från fiskodlingar eller är de vildfångade? Eller både och?

Torsk, lax, räkor, sill och makrill är de arter som vi äter mest av i Sverige. Vilka arter som är populära kan skilja sig mycket mellan olika länder och kulturer. Exempelvis i USA äts det övervägande räkor och i Kina är karpfiskar populärt.

**Fråga eleverna**

- Varför tror ni att det skiljer sig mellan olika länder?
- Kan ni komma på några konsekvenser våra val av fiskar har för haven, för fiskarna och för oss?

**Finns det hur mycket fisk som helst?**

Haven har länge setts som en outtömlig källa till fisk. Titta tillsammans på den andra delen av den interaktiva berättelsen; "Varför sjunker fiskbestånden?".

Titta på diagrammen tillsammans och försök tolka vad som har skett med fisket mellan 1950 och 2016 och resonera kring vad det beror på.



## Vad hände med den globala fiskproduktionen mellan 1950 och 2016?

Det ökade från 19 miljoner ton till 92 miljoner ton, en ökning på 384%.

## Hur förändrades andelen bestånd som var överfiskade, fiskade till maximal hållbar nivå och underfiskade under samma tid?

- Andelen överfiskade bestånd ökade (från 10% till 30%)
- Andelen bestånd som fiskas till maximal hållbar nivå ökade (från 51% till 60%)
- Andelen underfiskade bestånd minskade (från 39% till 7%)

Diskutera med eleverna vad de ser för resultat. Har de själva några idéer om varför fiskbestånden har förändrats så mycket över så kort tid?

## Förslag på diskussionsfrågor

- Varför fiskas det så mycket mer idag?
- Varför är vissa fiskarter överfiskade?

## Tänkbara orsaker till förändringarna

- Den globala efterfrågan på fisk ökar med en växande befolkning, samt i takt med att fler människor får en högre inkomst och därmed råd att köpa mer fisk.
- Fiskemetoder har utvecklats och blivit mer effektiva, vilket innebär att en enda fiskebåt kan få upp mycket mer fisk än vad som var möjligt under 50-talet. Nuförtiden har båtarna större nät (vissa stora nog att fånga en jumbojet), större motorer (så att de kan färdas längre avstånd), och avancerad teknologi (till exempel ekolod) som hjälper till att lokalisera större fiskstim och fiska mer av dem.
- Fiskeförvaltning fokuserar ofta på kortsiktiga ekonomiska vinster snarare än hållbara bestånd för framtiden.

## Näringsvävar i havet

Repetera eller gå igenom begreppet näringskedja och näringsväv. Ta gärna stöd från presentationen *Marina näringsvävar och överfiske* där det finns exempel från havet.

En näringskedja eller näringsväv börjar med en **primärproducent**, ofta en växt eller en alg.

Denna äts ofta av en **konsument**, till exempel en havssnigel eller en räka.

Denna konsumeras i sin tur av en **predator** - ett rovdjur eller en rovfisk, som exempelvis torsk.

I presentationen *Hållbarhet i havet* finns bilder och fakta att utgå ifrån. Låt eleverna identifiera producenter, konsumenter och predatorer i enkla näringsvävar och upptäcka hur energi förflyttas mellan olika nivåer när vissa arter äter upp andra.





## Snörleken

Snörleken demonstrerar hur näringskedjor mellan arterna i havet skapar en näringsväv. Det finns två varianter ni kan utföra spelet på för att förstå sambandet i havet. Ni kan även kombinera de olika varianterna.

1. Klipp ut arterna på bilderna till Snörleken. Låt eleverna arbeta tillsammans i grupper för att länka samman arterna till enkla eller mer komplicerade näringsvävar.
2. Låt eleverna utföra Snörleken i helklass där eleverna representerar olika arter som binds samman med hjälp av garn eller snöre i näringsvävar. I Snörleken utspelar sig också olika scenarior som påverkar näringsvävarna. Se instruktioner nedan.

## Instruktioner

I bilagan "Snörleken" finns det 27 färdiga marina arter med namn och bild. Klipp ut de olika arterna som små kort. Låt eleverna ställa upp sig i en ring och dela ut en art till varje elev. Varje elev läser upp och visar vilken art de blivit tilldelade för resten av klassen.

En elev börjar leken. Eleven håller änden av snöret och överlämnar nystan till den elev (art) som de tror att de har en koppling till i näringsväven, samtidigt som eleven förklarar varför. **Exempel:** "En haj kan ha en länk till sälen, eftersom hajar äter sälar".

Eleven som nu håller nystan väljer en annan elev med en länk till sin egen art, och skickar nystan vidare. En art kan ha kopplingar till andra arter på flera olika sätt, vilket innebär att en elev kan få snöret flera gånger. Efter ett tag så skapas en väv av snöre mellan eleverna.

**Fråga eleverna: Vad visar näringsväven?**

Längre ned finner du en lista på scenarior som involverar förändringar i den marina miljön. Använd exemplen eller låt eleverna själva fundera ut möjliga scenarior. Låt eleverna hålla kvar i snöret medan du eller någon av eleverna läser upp ett scenario i taget.

Be de elever vars art påverkas av förändringen skaka lätt i snöret. De som känner en skakning i sitt snöre skakar vidare till nästa art som de är sammankopplade till.

Varje art som påverkas i scenariot kommer att ha en inverkan på de andra arter som är kopplade till dem i näringsväven.

### Fråga eleverna:

- *Vad händer när organismer i näringsväven påverkas av yttre förändringar?*
- *På vilket sätt tror ni att de blir påverkade av förändringar?*

Samtala sedan med eleverna om hur ekosystem i havet hänger ihop, och vilka konsekvenser det blir om en art blir överfiskad och kanske dör ut.

## Scenarion

- *Vad händer med de andra arterna om all torsk fiskas upp och tar slut?*
- *Vad händer med de andra arterna om all sill fiskas upp och tar slut?*
- *Vad händer om en art i näringsväven byts ut mot plast?*
- *Vad händer vid ökade koldioxidutsläpp och försurade hav när skaldjuren får svårt att bygga upp sina skal?*

Leta gärna efter artiklar om torsken i Östersjön och diskutera varför situationen ser ut som den gör idag.







## Våra val i fiskdisken

Eleverna har nu fått reflektera över den marina näringsväven. Öppna upp för en diskussion om hur våra val påverkar näringsväven. Vad bör vi egentligen tänka på när vi äter fisk? Vilka sorters fisk bör vi äta, och finns det sorter vi bör låta bli att äta?

### Förslag på diskussionsfrågor

- Vad är bra att tänka på när du handlar fisk?
- Vad kan skolan tänka på vid inköp av fisk?
- Har skolan/kommunen någon policy för inköp av fisk?
- Kan du komma på andra sätt att bidra positivt till fiskbestånden?

Genom att välja fisk som kommer från hållbara bestånd kan vi bidra till att fiskbestånden återhämtar sig. Det finns organisationer som jobbar för ett hållbart fiske. En av dessa är MSC, eller Marine Stewardship Council.

### Fråga eleverna

- Vad är MSC?
- Visa den blå loggan, är det någon som känner igen den?



- Vad känner ni till för andra miljömärkningar?
- Vad innebär en miljömärkning?

Kanske känner eleverna till KRAV, eller ASC som är en miljömärknings som arbetar med ansvarsfullt odlad fisk.

## Uppgift

### Matsalar och restauranger

Be eleverna fråga i skolköket och eventuellt på restauranger i närheten:

- Hur är fisken som serveras på skolan och i kommunens andra kök fiskad?
- Har kommunen någon policy för vilken fisk som köps in?
- Hur ser det ut på restauranger och matställen i er närhet? Serveras det fisk från hållbart fiske?

### Affärer

Be eleverna att göra en studie i frysdiskarna i en affär.

- Finns det både MSC-märkt och icke märkt fisk av samma art?
- Är det skillnad i pris på fisk som är MSC-märkt och inte?
- Finns det någon sorts fisk som endast finns att köpa som MSC-märkt?
- Fråga om affären har någon policy när det gäller fisk.

Be eleverna presentera sina undersökningar. Ni kan tillsammans föra anteckningar på tavlan för att sedan rita enkla diagram utifrån dessa:

- Var är fisken fångad? Uppdelat efter art
- MSC-märkta och icke MSC-märkta arter

Hur ser det ut på skolan? Är det hållbart fiskad/odlad fisk som serveras så kan eleverna få göra fina affischer att sätta upp för att visa det. Om det inte är hållbart fiskad/odlad fisk kan en vidare uppgift vara att eleverna kan fråga kökschef, politiker eller andra om det finns möjligheter att ordna det.

### Förslag på avslutande diskussionsfrågor

- Varför är inte all fisk hållbart fiskad?
- Vad kan du, klassen, skolan, kommunen och övriga samhället göra för att bidra till hållbart fiske?



## DE GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING OCH HÅLLBARA HAV

1–2 lektioner

De 17 Globala målen för hållbar utveckling antogs 2015 med de övergripande målen att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa och lösa klimatkrisen.

I den här övningen får eleverna, med hjälp av de Globala målen för hållbar utveckling, en ökad förståelse för hur ekologiska frågor hänger ihop med sociala och ekonomiska frågeställningar. Utgångspunkten är Mål 14 - Hav och marina resurser.

### Mål med övningen är att

- eleverna får kunskap om de Globala målen för hållbar utveckling
- eleverna får en ökad förståelse för hur ekologiska frågor hör ihop med ekonomiska och sociala
- eleverna reflekterar över vad de själva, skolan och samhället kan göra för att bidra till att målen uppfylls

### Material

- Hållbarhet i havet (bilaga)
- De globala målen och Mål 14: Hav och marina resurser (bilaga)

### De Globala målen för hållbar utveckling

2015 antogs Agenda 2030 och de Globala målen för hållbar utveckling av världens ledare i FN med fokus på 4 saker;

- **avskaffa extrem fattigdom**
- **minska ojämlikheter och orättvisor i världen**
- **främja fred och rättvisa**
- **lösa klimatkrisen**

Det är 17 mål och 169 delmål som ska vara uppfyllda till år 2030.

De globala målen är integrerade och odelbara. De har nummer, men inget enskilt mål prioriteras över andra. Genom att ett mål uppfylls så förenklar det för att uppnå ett annat. Till exempel;

**Om fler får tillgång till rent vatten och sanitet...**  
(Mål 6)

**...så skapas bättre förutsättningar för människors hälsa...**  
(Mål 3)

**...genom förbättrad hälsa kan fler barn ta sig till skolan och få utbildning...**  
(Mål 4)

**...och genom utbildning kan fler få jobb och fattigdomen minska.**  
(Mål 1)

**I Mål 14: Hav och marina resurser** är målet att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.



## Undersök Mål 14: Hav och marina resurser

Fråga eleverna om vad hållbarhet innebär för dem. I presentationen "Hållbara hav" finns ett avsnitt med bilder som representerar hållbara respektive icke hållbara fenomen.

Det finns flera delmål till Mål 14. Se bilagan "De globala målen - Mål 14: Hav och Marina Resurser" där du har Mål 14 med alla delmål.

Gå tillsammans med eleverna igenom Mål 14 med delmål så att eleverna förstår vad de innebär. Vid delmålen finns också förslag på hur målen ska nås och tips på vad du själv kan göra för att bidra till ett hållbart hav.

Försök komma på egna idéer på hur eleverna själva, i klassen, skolan och kommunen kan bidra till att mål 14 uppfylls. **Skriv gärna ned alla idéer för att jobba vidare med.**

När det handlar om hållbart fiske är det ganska självklart att utgå från mål 14 Hav och marina resurser. Men ett hållbart fiske handlar om så mycket mer.

## Hur är målen sammankopplade?

Förklara för eleverna att målen är integrerade med varandra. Använd gärna exemplet från tidigare sida. Fråga eleverna: **finns det något mål som vi kan ta bort utan att det påverkar möjligheten att uppnå ett annat?**

Börja tillsammans med att hitta kopplingar mellan mål 14 och mål 1 och kanske något annat mål. Följ pilarna från Mål 14 enligt bilden nedan, och försök hitta kopplingar till de andra målen. Beroende på vilket ämne ni läser kan du dra kopplingar från Mål 14 till andra relevanta mål.

Låt sedan eleverna, i mindre grupper, arbeta med att koppla ihop de globala målen med hjälp av A4-sidan med de 17 globala målen i bilagan. Låt dem utifrån rubrikerna hitta kopplingar till Mål 14 och delmålen och skriva ner kopplingarna de ser och hur de motiverar.

## Fråga eleverna

Hur hänger ett hållbart fiske ihop med de andra 16 globala hållbarhets målen?





## Agera & dela med er

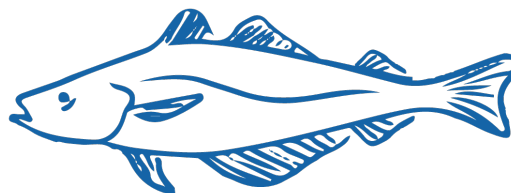
Fundera tillsammans med eleverna på olika sätt att dela med er av era nyvunna kunskaper. Vem mer behöver veta det som eleverna nu vet?

Utifrån tidigare undersökningar kan eleverna välja att agera på olika sätt. Hur uppmärksammar de sina resultat för omvärlden? Eleverna kan arbeta individuellt eller i grupp. Nedan finns en lista över aktiviteter som eleverna själva kan utföra. Ni kan också använda förslagen till rollspels-scenarion där elever får argumentera för och emot enligt tilldelade roller.

### Förslag till aktiviteter

- Skriv insändare
- Skriv debattartiklar
- Intervjua politiker och tjänstemän
- Skriv ett medborgarförslag till kommunen
- Gör enkla filmer
- Gör en podcast
- Gör en poster

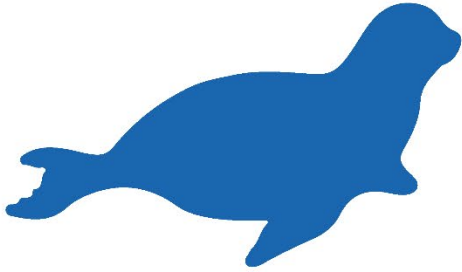
## Dela med er av era övningar!



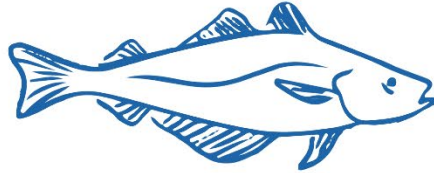
Marine Stewardship Council Sverige ansvarar för innehållet i undervisningsmaterialet. Har du frågor om materialet eller vill veta mer, kontakta oss gärna på [balticsea@msc.org](mailto:balticsea@msc.org)  
Du hittar mer av vårt skolmaterial gratis att ladda ned på [www.msc.org/se/skola](http://www.msc.org/se/skola)



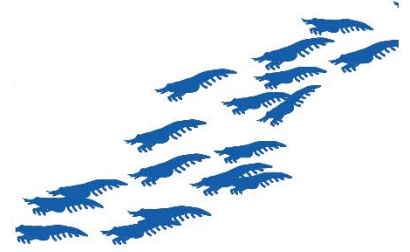
# SNÖRLEKEN



**Säl**



**Torsk**



**Zooplankton**



**Fiskmås**



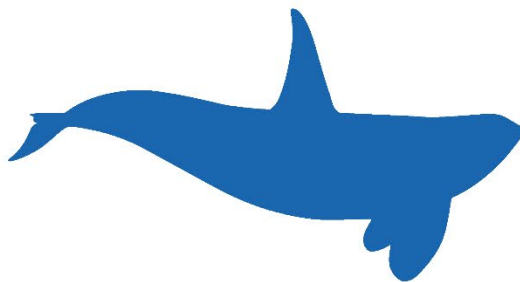
**Mussla**



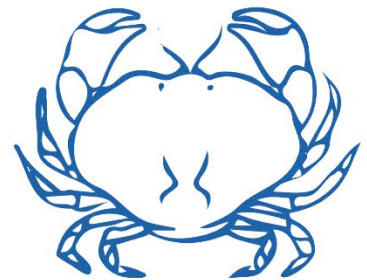
**Människa**



**Växtplankton**

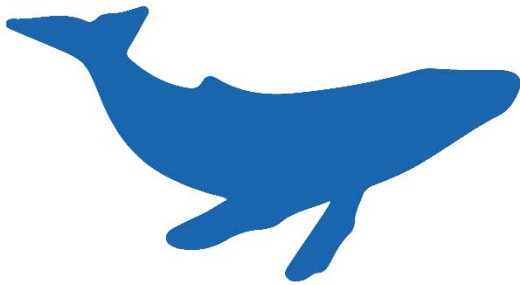


**Späckhuggare**

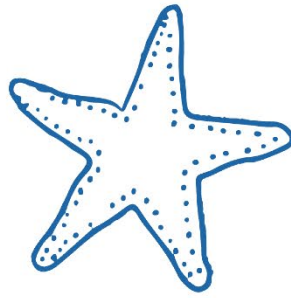


**Krabba**

# SNÖRLEKEN



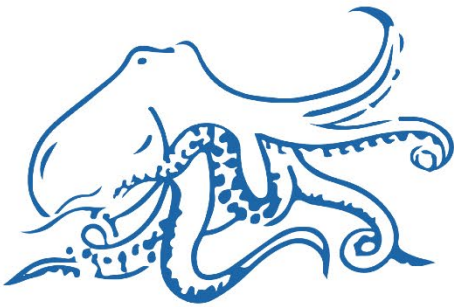
**Val**



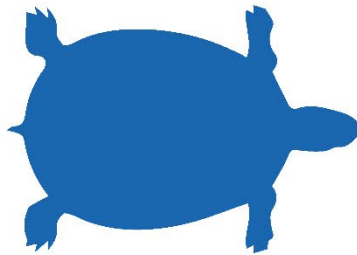
**Sjöstjärna**



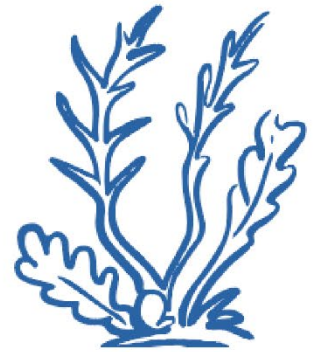
**Räka**



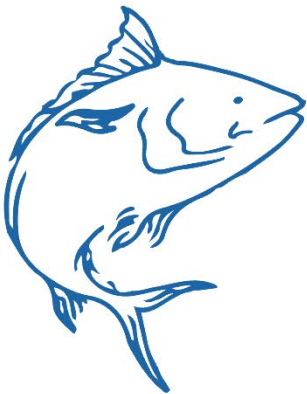
**Bläckfisk**



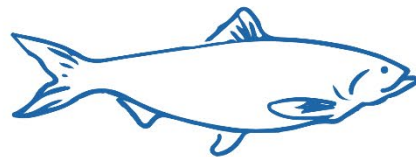
**Sköldpadda**



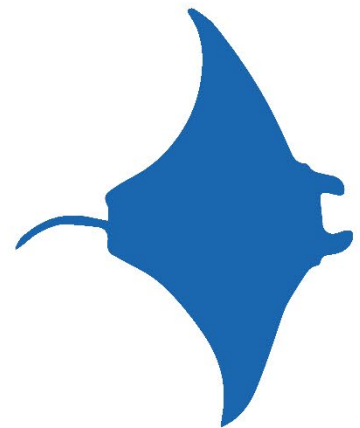
**Alg**



**Tonfisk**



**Sill**

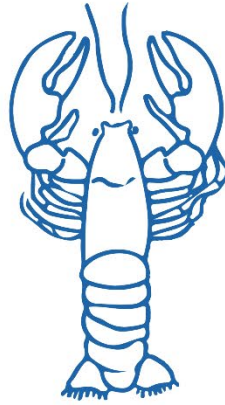


**Rocka**

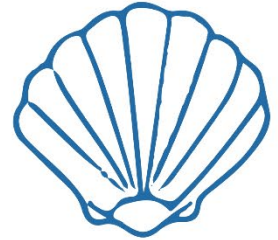
# SNÖRLEKEN



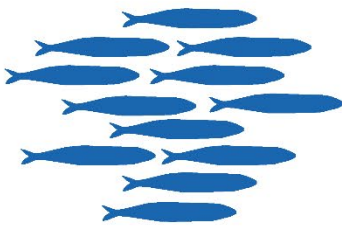
**Manet**



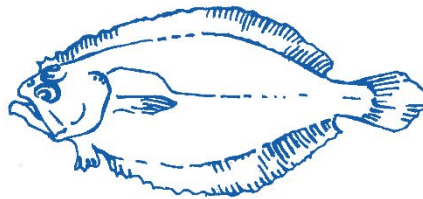
**Hummer**



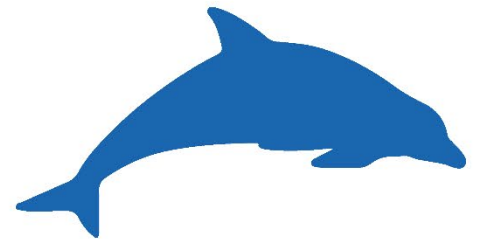
**Snäcka**



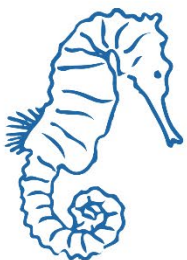
**Sardiner**



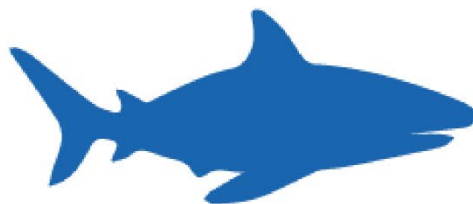
**Plattfisk**



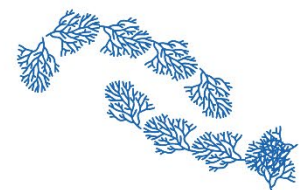
**Delfin**



**Sjöhäst**



**Haj**



**Växtplankton 2**